

BTK-történelem- BTTR717OMA-Barany

Tantárgy címe: Középkori magyar történelem

(1.) Kurzus címe: Magyarország története (1241-1490)	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása (<i>kötelező / választható (egy tantárgyon belül) / szabadon választható</i>):	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹²: ea (kredit 100%) / gyak. (kredit%)	
A tanóra¹ típusa (<i>előadás / gyakorlat</i>): ... és óraszám : 14... az adott félévben, (<i>ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: -</i> Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők² (<i>ha vannak</i>): -	
A számonkérés módja (<i>koll. / gyj. / egyéb</i>): koll. Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok³ (<i>ha vannak</i>): -	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 3.	
Előtanulmányi feltételek (<i>ha vannak</i>):	

Kurzusleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása, vagy a féléves témák felsorolása (ld. **új szakos KKK**, ill. NAT Magyar Közlöny 2020. évi 17. szám)

A kurzus a Magyar Királyság helyét igyekszik meghatározni Európában a tatárjárást követően, egészen Mátyás haláláig. Vizsgálja, volt-e szerepe az uralkodóknak az európai hatalmi politikában? A királyi diplomácia működését nemcsak szövetségkötéseken, hanem dinasztikus házasságokon át ragadja meg. Áttekinti a közép és kelet-európai, valamint a nyugati orientációt. Hangsúlyozottan taglalja a pápaság és Magyarország viszonyát, a részvételét a keresztes hadjáratokban, a török veszély elhárítására tett első kísérleteket.

Tematika:

1. Az Árpádok külpolitikájának vázlata a Tatárjárás előtt. A magyar *archiregnum* kérdése.
2. IV. Béla és V. István külpolitikája. A déli bánóságok rendszerének kialakulása.
3. Az utolsó Árpádok külpolitikája: IV. László és III. András.
4. Az Anjouk törekvése a magyar trón megszerzésére. Károly Róbert első évei Magyarországon és diplomáciai viszonyai (1268-1310).
5. Az Anjou-uralkodók nyugati és északi irányú (osztrák, cseh, lengyel, litván) külpolitikája.
6. Az Anjou-uralkodók itáliai politikája (Pápaság, Nápoly és Velence)
7. Az Anjouk balkáni politikája.
8. A „kései” keresztes háborúk és Magyarország. A törökellenes harcok első szakasza Hunyadi János színrelépéséig. Nagy Lajos és Zsigmond török politikája.
10. Zsigmond nyugati orientációja (schisma, zsinatok, pápaság).
11. Zsigmond közép-európai politikája (Velence, Lengyelország, Csehország).
12. Hunyadi János török politikája.
13. Mátyás nyugati irányú (Csehország, Szilézia, Ausztria) külpolitikája.

¹Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

²pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

³pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

14. Mátyás balkáni és törökellenes politikája.

Mely NAT-KET elemeket tartalmazza a kurzus? (kerettantervekhez ld. https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat)

Az államalapítás, I. (Szent) István államszervező tevékenysége, A földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet, Az egyházszervezés, Szent László, az országépítő, A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején, A visegrádi királytalálkozó, Az 1351-es törvények, Nagy Lajos hadjáratai, A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása, II. András kora: az átalakuló társadalom, Újjáépítés a tatárjárás után: IV. Béla, Az Árpádok európai kapcsolatai.

vármegye, egyházmegye, érsekség, tized, nádor, ispán, kancellária, kettős kereszt, szászok, kunok, tatárok/mongolok

I. (Szent) István, Koppány, Szent Gellért, Szent Imre, I. (Szent) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, Szent Margit

Fogalmak: aranyforint, regálé, kapuadó, kilenced, bandérium, perszonálunió, sarkalatos nemesi jogok, fő- és köznemes, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, kormányzó, szekérvár, végvár, szultán, szpáhi, janicsár, rendkívüli hadiadó, füstpénz, fekete sereg, zsoldos, Szent Korona.

A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején; A visegrádi királytalálkozó; Az 1351-es törvények; Nagy Lajos hadjáratai; Az Oszmán Birodalom; Török hódítás a Balkánon; Luxemburgi Zsigmond, a közép-európai uralkodó és a török veszély; Hunyadi János, a politikus és hadvezér. Hunyadi János törökellenes harcai; Mátyás útja a trónig; A központosított királyi hatalom; Birodalomépítő tervek; Aktív védelem a török ellen.

997/1000–1038 I. (Szent) István uralkodása, 1222 az Aranybulla, 1241–1242 a tatárjárás.

Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Pannonhalma, Esztergom, Székesfehérvár, Buda, Muhi, Erdély, Horvátország.

I. (Anjou) Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. (Hunyadi) Mátyás. 1301 az Árpád-ház kihalása, 1308. I. Károly uralkodásának kezdete, 1335 a visegrádi királytalálkozó, 1351 I.(Nagy) Lajos törvényei, 1396 a nikápolyi csata, 1443–1444-es hosszú hadjárat, 1444 a várnai csata, 1453 Konstantinápoly eleste, 1456 a nándorfehérvári diadal, 1458–90 Mátyás uralkodása.

Visegrád, Lengyelország, Csehország, osztrák tartományok, Nikápoly, Várna, Nándorfehérvár, Kolozsvár, Kenyérmező, Oszmán Birodalom.

Mely NAT-ra épülő érettségi vizsgatárgy követelményeket tartalmazza a kurzus? (ld. https://www.oktatas.hu/koznevelés/erettsegi/kozismereti_vizsgatargyak_2024tol)

Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége, a földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet, IV. Béla uralkodása: tatárjárás és újjáépítés, A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása, Aranybulla, A királyi hatalom újbóli megszilárdítása Anjou I. Károly idején, a visegrádi királytalálkozó, Nagy Lajos külpolitikája és az 1351-es törvények, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János és Hunyadi, Mátyás törökellenes harcai, Hunyadi Mátyás: a központosított királyi hatalom, jövedelmek és kiadások, birodalomépítő tervek.

A **2-5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott* irodalom (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kristó Gy: *Magyarország története 1301-ig*. Bp. 1998.
Kristó Gy., Engel P., Kubinyi A.: *Magyarország története 1301-1526*. Bp. 1998.
Engel Pál: *Szent István birodalma*. Bp., 2001.
Szakály Ferenc: *Virágkor és hanyatlás, 1440-1711*. Bp. 1989.
Kubinyi András: *Mátyás király*. Bp. 2001.
Mályusz Elemér: *Zsigmond király uralma Magyarországon*. Bp. 1986.
Szűcs Jenő: *Az utolsó Árpádok*. Bp., 1992.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetencia-elemeknek** (*tudás, képesség, attitűd*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a kurzus jellemzően, érdemben hozzájárul** (ld. szakos KKK)

A történelmi helyzetek és folyamatok több szempontú elemzése, a problémák azonosítása és megtárgyalása. Magyarország, illetve a magyar nemzet történetét befolyásoló európai és globális folyamatok és jelenségek bemutatása. Cél, hogy megértsék a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket.

Eseményeket, folyamatokat, jelenségeket, személyeket el tud helyezni térben. Aktuális események történelmi előzményeit be tudja mutatni. Problémaközpontúan tudja rendszerezni a tanult ismereteket, forrásból gyűjtött információkat. Események, folyamatok, cselekedetek mozgatórugóit és következményeit fel tudja tárni, felismeri az ok-okozati összefüggéseket.

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): **Prof. Dr. Bárány Attila DSc, egyetemi tanár**

Kurzus oktatója (*név, beosztás, tud. fokozat*): **Prof. Dr. Bárány Attila DSc, egyetemi tanár**